

« zurück blättern vor »

MARGRABIA subst. m., ab 1420; auch *margrab*, *margraf*, *markgrabia*, *markgraf*, *markrabia*. 1) ‘im Mittelalter der Vorsteher einer Mark; später ein Adelstitel; Person, die diesen Titel trägt’ – ‘w średniowieczu zwierzchnik marchii, później tytuł arystokratyczny; osoba mająca ten tytuł’: ca.1420 WokTryd nr 476, STP *Margraba marcho*. o ca.1428 PF I 496, STP *Markrabya prefectus*. o Mitte 15. Jh. R XXV 158, STP *Cum esset in coniugium data, oddana, Lodwico lantgravio margraby*. o 1500–1547 LibLeg 7/69, SPXVI *A thak przerzeczony pozel nafch bandzie zandal ymyenyem nafzym pana Markrabye aby thego themv Mistrzowoy czynycz vyanczey zakazal*. o 1564 BielKron [332²]v, SPXVI *Potym Márgraff Brándeberski porwał sie s temi słowy mowiąc*. o 1585 ReszList 166, SPXVI *Ten szpital opátruia śláchćicy Rzymscy / Książetá / Gráffowie / Márgrábowie wfzyscy w iedney Compánijey*. o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 410 *Nie trzeba było głowy urozką psować długą, / Doroczną wojewodztwu naszego usługą / Na trybunał koronny obierając sędzie / Margrabią z Czernym, że tam bez szkody nie będzie*. o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 83 *Za co cię śmierć, choć ludzi hańbi, nie ozdabia, / Nowym uczci honorem, boć rzeką: margrabia*. o (1782) 1986 Gaz.War.25 Supl.1 *Ten wfzakże Margraf odebrał wieczorem [...] list od swego Brata*. o 1782–1783 Dykc.G. 62, L *Ci, którzy rządzili kantonem iakim, zwali się Landgrafami; ci, którzy strzegli granic Margrabiami; ci, którzy rząd mieli nad fortecą Burgrabiami*. o 1911 Jordan Pam.I 229, DOR *Margrabia [Wielopolski] był mściwy i w tym roznamiętnieniu nie rachował się z przedsiębranymi gwałtownymi środkami*. o [LBel.] †1847 Wit., Sw *Za Zygmunta III Myszkowskiemu, który śmiał s[ię] podpisać margrabią, publicznie na sejmie inny szlachcic palcem umoczonem w atramencie mniemane margrabstwo przekreślił*. o [arch.] 1880 Szujski Hist. 16, DOR *Z namowy markgraфа Gerona napadł hrabia Wichman z Pomorzanami Mieczysława*. o [arch.] vor 1902 Tarn., Sw *Fryderyk W. za pradziada miał prostego tylko markgraфа*. o [arch.] (1918–1922) 1949 Żer.Wiatr 157, DOR *Wielki mistrz (...) zdawał się chytrze napawać przymuszoną uniżonością margraфа*. – STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. 2) ‘Einwohner einer Grafschaft’ – ‘mieszkaniec margrabstwa’: [hapax] 1541 Mymer² 34v, SPXVI *Marcanus Mercker Márgrab*. – nur SPXVI. ◇ **Var:** *margrab* subst. m., 1541 Mymer² 34v, SPXVI o [LBel.] 1585 ReszList 166, SPXVI – SPXVI, SW (stp.); *margrabia* subst. m., ca.1420 WokTryd nr 476, STP – STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR; *margraf* subst. m., 1564 BielKron [332²]v, SPXVI o [LBel.] (1918–1922) 1949 Żer.Wiatr 157, DOR – SPXVI, CN, TR, L, SW, DOR (hist.); *markgrabia* subst. m. – SW; *markgraf* subst. m., 1880 Szujski Hist. 16, DOR o [LBel.] vor 1902 Tarn.,

Sw – Sw, DOR; *markrabia* subst. m., ca.1428 PF I 496, STP o [LBel.] 1500–1547 LibLeg 7/69, SPXVI – STP, SPXVI. ◇ **Etym:** mhd. *marc-grâve* subst. m., ‘königlicher Richter und Verwalter eines Grenzlandes’, LEX. ◇ **Konk:** *marchijo* subst. m., bel. seit 1564, SPXVI, zuerst geb. CN; *markiz* subst. m., bel. seit 1870, DOR, zuerst geb. TR. ◇ **Der:** *margrabstwo* subst. n., ‘Markgrafschaft’, (15.Jh.) 1875 OrtCel 7, STP, zuerst geb. TR; *markrabin* adj., ‘markgräfflich’, [einzQu.] 1500–1547 LibLeg 7/69v, SPXVI; *margrabina* subst. f., ‘Frau des Markgrafen’, 1528 Mymer¹ 11, SPXVI, zuerst geb. TR; *margrabski* adj., ‘markgräfisch’, 1528 Murm 32, SPXVI, zuerst geb. MAÇZ; *margrabie* subst. m., ‘Sohn des Markgrafen’, 1564 BielKron 425v, SPXVI; *margrabianka* subst. f., ‘Tochter des Markgrafen’, (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 207, zuerst geb. TR; *margrabczyk* subst. m., ‘Einwohner einer Grafschaft’, zuerst geb. TR, nur für Inh. 2; *margrabiować* v. imp., ‘als Markgraf herrschen’, [hapax] †1866 Rzew., Sw, zuerst geb. Sw; *markgrafówna* subst. f., ‘Tochter des Markgrafen’, [hapax] †1887 Krasz., Sw, zuerst geb. Sw; *margrabiątko* subst. n., 1900 Dub.Matka w: Tyg.Ilustr. Ilustr.9, DOR, zuerst geb. DOR; *margrabiowski* adj., ‘markgräfisch’, [hapax] 1953 Radio i Świat 21, DOR, zuerst geb. Sw; *markgrafowa* subst. f., ‘Frau des Markgrafen’, zuerst geb. Sw. ❖ Die Form *markrabia* geht auf atsch. *markrabie* zurück; *margrabia* dürfte eine nach dem Deutschen oder dem älteren Polnischen *grabia* ‘korrigierte’ Form von *markrabia* sein; *margrab* kann seine Form dem deutschen Vorbild verdanken. Die späteren Formen *markgraf* und *margraf(f)* stammen direkt aus dem Deutschen.

« zurück blättern vor »